

Waarom?

Het is een vraag die we ons vaak stellen.

En zo is het ook als het gaat over onteigeningen.

Onteigening is dikwijls noodzakelijk. Het dient een hoger maatschappelijk doel, en soms moet een individu daarvoor wijken. Hoe ingrijpend onteigening kan zijn mag blijken uit dit verhaal.

Op Antwerpen Linkeroever gonsde het van de geruchten over nakende onteigening en over de uitbreiding van de haven. Het was 1967.

Men sprak over het bouwen van een EBES electriciteitscentrale in Kalloo. De centrale kwam vlak naast de oude militaire haven te liggen. In deze streek onder de Scheldedijk lag een mooi stukje stille natuur. Het leek wel of hier de tijd had stil gestaan. Enkele piepkleine huisjes grensden aan een korenveld en een klein meer. Vanuit het dorp kwam je er via een slingerend padje over een houten plankenbrugje. Even verderop onder de dijk had je de grote boerderij. Op deze plek maakte de Schelde een fikse bocht waarin het haventje van Kalloo lag. Een smalle rivier de Melkader zorgde voor de afwatering van de polders en voegde zich in de Schelde via de oude sluizen van Kalloo. De kreek was aan de Sluizen zo breed dat er in het midden een eiland was ontstaan. Hierop verbouwden de ouders van mijn vrouw groenten, fruit, en zorgden de kippen voor verse eieren. Keek je naar rechteroever dan zag je de petroleum raffinaderij met de naverbrandingstorens die 's nachts de hele streek verlichtten.

Mijn schoonouders hadden er een winkeltje en een café. Dikwijls praatte men over de nakende onteigening. Men had een officiële brief gekregen om te verhuizen. Met de notabelen van het dorp werd hier uitvoerig over gesproken. Zwegen zij om bestwil? Of wisten ze meer?

Tot de overheid met een voorstel kwam. Je kon dit weigeren, maar je riskeerde dan nog minder te krijgen en hiertegen kon je niet meer protesteren. Sommigen verhuisden naar Beveren, anderen dikwijls te oud, bleven.

Een boer met veel grond en koeien woonde op een soort herenboerderij. Het had een binnenkoer en een oprijlaan. Hij was weduwnaar en had een gehandicapte dochter. Ik had haar op een zondagnamiddag terug op de weg gezet toen ze met haar driewieler bijna in de sloot was terecht gekomen. De boeren werden goed vergoed. Hij trok naar Turnhout en zou daar een nieuw bedrijf opstarten geholpen door de Boerenbond. Niemand was jaloers op het geld dat hij kreeg. Iedereen wist dat de ziel van deze boer vergroeid was met de vettige poldergrond. Zoiets vervang je niet door geld.

Mijn schoonouders en hun ouders woonden naast elkaar in de afspanning aan de Sluizen. Voor grootvader en grootmoeder was het afscheid van de polder minder zwaar. Zij bleven inwonen bij hun zoon in een nieuw groot huis in het dorp. De geruchten deden de ronde dat pal op de plek waar hun café stond de nieuwe zeesluis zou komen. Later bleek dat die bijna drie kilometer verder kwam. Toch was het een heel emotioneel afscheid van hun geboorteplek. De plek waar eens een danszaaltje aan de Schelde stond, en waar zij gedurende vele generaties hadden gewoond. De plek waar ze de stormvloed en de overstroming van 1953 hadden overleefd. Waar ze wakker werden op de eerste verdieping en iets tegen het bed klotste en grootvader in het ijskoude water stapte. De plek waar de havenkapitein kwam melden dat hun zoon was verdronken met een scheepsongeval op de Schelde en waar hun tweede zoon de ramp had overleefd en met een ambulancier werd binnengebracht. Zo heeft elk huis zijn geschiedenis en elke familie zijn wortels in de poldergrond.

Vaag herinner ik me het oude koppel dat in hun houten huisje woonde. Ze waren achter-

aan in de tachtig. Hij scharrelde nog wat in de tuin, terwijl de vrouw het onkruid naar de afvalhoop bracht. Ze kweekten wat aardappelen en wat kolen en helemaal achteraan stonden wat spruiten in de tuin. Het zag er nogal verwilderd uit. De man vroeg aan de dorpsdokter wat die brief over onteigening betekende. De dokter zei dat ze nog een half jaar hadden. Dit hadden ze nooit gedacht. Een bom had in 1944 hun huis vernield. Na de oorlog kwam er een wederopbouwplan en kregen ze een houten woning. De kleinkinderen kwamen er graag op bezoek. De hectaren grote visput grenzend aan hun tuin was de zwemvijver en de ouders brachten hun vislijnen mee. Niemand stoorde ooit dit leven. De jongste van zes vroeg: Mogen we hier niet meer komen spelen?...Grootva bleef stil voor zich uitkijken.

Hij zag zijn hele leven in de polders voorbijglijden. Instinctief voelde het kind dat er iets was dat ze niet begreep. Ze legde haar hoofd tegen zijn been om hem te troosten. Hij had geen antwoorden. Alleen onzekerheden.

Zouden ze het geld van de onteigening krijgen voor ze verhuisden. Waar moesten ze naar-

toe? Heel de rompslomp van notaris en bank waren ze daar niet te oud voor? Het was alsof hun houten huis wegzonk in de polder en het was alsof zij meegezogen werden.

De dag dat de verhuiswagen voor de deur stopte kreeg hij een hartaanval. Twee weken later overleed de vrouw.

Nu bijna vijftig jaar later zijn de Linkeroeverdokken een feit. Ze bezorgen werk en verzekeren de toekomst van de haven.

Eens per jaar op 2 november gaan mijn vrouw en ik naar het graf van mijn schoonmoeder in het dorp van Kalloo. De begraafplaats ligt in vogelvlucht maar enkele kilometers van de oude afspanning verwijderd. Ik wou wel eens zien hoe het er nu uitziet. Toevallig was een firma bomen aan het snoeien en kon je over het pad niet naar de plek toe. Ik moest helemaal omrijden en langs een andere invalsweg trachten zo dicht mogelijk bij de oude sluis te komen.

Het bleek dat de onteigeningen van mijn schoonouders en van de grote herenboer en van enkele piepkleine huisjes een maat voor niets waren geweest. Er ligt een golfterrein.

Men heeft de gronden helemaal niet gebruikt voor industrie. Men heeft ons voorgelogen. Niemand in het dorp heeft ooit ons verteld wat er gaande was. Och, het had ook weinig zin. Een stokoud koppel dat al bijna dood was is iets vroeger gestorven. Een grootvader die stilletjes aan zijn pijp trekt en over de natuur heen keek die kon dat elders ook wel. En enkele boeren..., die kloegen toch altijd. Trouwens wie gaat er nu nog zeuren over een kreek, een afspanning en een houten bruggetje, na vijftig jaar?

Die dag 2 november heb ik even het graf van schoonmoeder schoongemaakt.

Iemand had er een bos bloemen geplaatst. Wellicht een zus of een broer. Wij hadden geen bloemen bij. Wij moeten werken in het weekeinde en de bloemen kan je geen drie dagen bewaren.. Trouwens het gaat om de herinnering en niet om de show. We waren bijna alleen op het kerkhof. Er kwam wel iemand kijken wat we kwamen doen. Zo gaat dat in een klein dorp. Er was rond het kerkhof nogal wat bijgebouwd en we gingen eens kijken. In de straat die naar de EBES electriciteits centrale lijdt had een tante van mijn vrouw een café. Tante Alida was 97 toen ze stopte. Het café was er nog altijd. De meeste nieuwe woningen waren van havenarbeiders die dicht bij hun werk wilden wonen. De golfclub heet Golfclub Beveren.

De Ebes centrale zou veertig jaar dienst doen van 1971 en in 2011 werd ze terug afgebroken. Is het oude koppel dat daar woonde dan voor niets gestorven? Een leven wordt volgens de levensverzekering berekend. Wegen twee miljoen belgische franken op tegen één miljard van de centrale?

Waarom kan je niet de waarheid vertellen aan mensen die je met zo iets ingrijpends als onteigening gaat belasten? Zelfs al weet je niet wat de plannen zijn.

Zeg desnoods: "Ik weet het niet".

Het heeft geen zin om een boekwerk over de bouwplannen van Linkeroever te lezen. Hierin staat dat er ter compensatie van de natuur bij de uitbreidingswerken een Rietveld ging aangelegd worden.

Bij openbare werken van deze omvang is wonen in de nabijheid gevaarlijk en ondoenbaar. Maar je zou wel na afloop van de werken kunnen gezegd hebben kijk hier is je huis terug, hier is jullie café terug. En zelfs moest dit jaren na het einde van de werken gebeurd zijn dan had je een uniek café gehad, midden in de natuur. Een stille getuige van hoe het was geweest. Een toeristische trekpleister van jewelste. En ook dit had gekund in samenwerking met de overheid. Niet mogelijk? Ga maar eens naar de Oosterschelde stormvloedkering, en heb je ooit gehoord van Neeltje Jans? Daar is ook een café. Alleen zijn de Nederlanders ietsje handiger als het erop aan komt. Het had hier ook gekund.

En ze doen dat zeer emotioneel. Na de aanleg van de brug over de Oosterschelde, die jaren de langste brug van Europa was, gaf men het café aan de aanlegsteiger van de voormalige overzetboot terug aan de familie. Deze hebben vele jaren kunnen leven van de autobussen die de brug kwamen bewonderen.

Een simpele vraag, in ons geval bij de onteigening, zou geweest zijn: "Moest het zo zijn dat er ruimte is na havenuitbreiding om hier te wonen en te leven zouden jullie dan terug willen komen wonen en werken?" Het zou veel mensen een vroegtijdige dood bespaard hebben. Zelfs al was het terug-komen maar een illusie en vervangen door hoop.